

NAŠA MISEL

Leto II.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 5 (20).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, 1. decembra 1936

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 1. decembra 1936.

Že nekaj let opazujemo v omladinskih vrstah na univerzi zanimiv preobrat. Nacionalna omladina, ki sta ji narod in nacionalizem bistvo njenega političnega programa, dela na tem, da si dokončno izgradi in utrdi svoj socialni nazor. Na drugi strani vidimo, kakor da bi marksistična omladina opustila svojo marksistično razredno ideologijo in prešla v skrajni nacionalizem.

Če opazujemo z daleč omladinsko univerzitetno življenje, se čudimo in se upravičeno sprašujemo: Ali se ni izvršil v omladini ideološki prevrat? Ali ni nacionalna omladina opustila svojega nacionalizma in išče rešitve družbenih problemov v socialnem programu? Ali ni, na drugi strani, marksistična omladina opustila svoje marksistične razredne ideologije in išče odgovora na težka vprašanja sodobnosti v nacionalizmu?

V mislih imamo poživiljeno zanimanje za socialne probleme med nacionalnimi akademiki na eni strani ter temu odgovarjajoče delo na socialnem polju, na drugi strani pa vrsto akcij akademikov-marksistov, ki nosijo pečat skrajnega samoslovenskega nacionalizma.

Ako hočemo pravilno oceniti ta navidezni idejni preobrat na naši univerzi, ne smemo ustvarjati zaključkov pre naglo in površno. Iti moramo globlje v bistvo tega zanimivega pojave in moramo poiskati one motive, ki so navidezno privedli do idejnega preobrata.

Nam, nacionalni omladini, je postal nacionalizem v našem političnem programu aksiom, o katerem ni razmišljanja in razgovora. Na podlagi nacionalizma smo pristopili k reševanju drugih vprašanj. Danes, ko se dogajajo pred nami globoke socialne spremembe, iščemo novih načel in utrjujemo potu za novo in boljšo organizacijo slovenske družbe. Tako nam je naš socialni nazor poleg nacionalizma in na podlagi nacionalizma postal bistvena točka našega političnega programa.

Med tem, ko smo mi pristopili k reševanju socialnih problemov iskreno in sta nam socialna misel in socialno čustvo postali bistveni sestavni del našega programa, nacionalizem marksistov, ki ga poudarjajo ob vsaki priliki, ni iskren, marveč jim je le taktično sredstvo za doseg drugih ciljev. Ko opazujemo postopanje marksistov na naši univerzi, se nam pokaže slika, kakor da so se oni odrekli internacionalizmu in so postali dobri narodnjaki in slovenski domoljubi. V resnici je njihov nacionalizem le fraza in sredstvo, s katerim hočejo privleči k sebi čim več pristašev.

Nekdaj so govorili na univerzi o proletariatu, o komunizmu, o internacionalizmu in so se odkrito borili proti vsakemu nacionalizmu. Toda kmalu so uvideli, da njihova gesla ne privlačijo mladih ljudi. Nacionalno čustvo mladih generacij je toliko jako, da bi naletel vsakdo, ki bi delal proti njemu, na velik odpor. Zato so marksisti spremenili svojo taktiko. Danes so njihova usta polna nacionalizma.

Ako hočemo pravilno razumeti taktiko marksizma glede narodnega vpraša-

nja, moramo vedeti, da marksizem ni bil nikdar naklonjen nacionalizmu. Bodisi, da se je odkrito boril proti njemu, bodisi da ga je imel le za sredstvo, s katerim bi mogel lažje doseči svoje namene. Vedno pa je bil nacionalizem marksistov naperjen proti obstoječemu redu, z njim je le, ako ga je sprejel v svoj program, hotel rušiti obstoječe stanje. Držal se je starega načela: divide et impera, deli in vladal boš.

Glede našega domačega marksizma je zanimivo primerjati njegovo taktiko pred vojno in njegovo današnjo taktiko. Predvojni marksisti so se odkrito borili za jugoslovensko stvar, danes pa jim je jugoslovenski nacionalizem trn v peti in se bore proti jugoslovenstvu za takozvane interese slovenskega naroda. Pred vojno so se borili za jugoslovensko idejo, ker so hoteli zrušiti veliko avstrijsko cesarstvo. Danes se bore za »slovenski narod« in proti jugoslovenstvu z namenom, da bi oslabili jugoslovensko narodno državo in da bi s tem lažje prišli do svojega cilja.

Ako tako gledamo na njihovo postopanje — in to je edino pravilno —, nam je jasno, zakaj so naši marksisti polni fraz slovenskega nacionalizma. Le tako moremo razumeti, zakaj se oni, ki bi se morali boriti proti narodnemu čustvovanju in proti narodni kulturi, bore za slovensko samobitnost, za slovensko univerzo, za slovensko tehniko, za slovensko kulturo, za slovenskega človeka. Le tako razumemo vrsto njihovih akcij, ki bi bile sicer brezsmiselne.

Vidimo, da marksisti nikakor niso spremenili svojega programa, marveč so le spremenili svojo taktiko. Žal nam je mladih ljudi, ki so se neizkušeni zatekli v njihove vrste in naselili njihovim frazam. Kaže pa se že, da je mladina uvidela njihovo početje in njihovo neiskrenost in da se odvraca od njih.

„Nijednog trenutka ne smemo zaboraviti da narodno ujedinjenje nije delo jedne generacije ni posledica istoriskog slučaja. To je delo neprekidnih napora, vekovnih nacionalnih živih sila i moralnih i istoriskih tekovina. Narodno jedinstvo i državna celina ne mogu nikada biti predmet nikakvih pogadjanja: oni moraju biti uvek iznad našeg dnevnog života i iznad svih posebnih interesa“.

Aleksandar Ujedinitelj

PRVI DECEMBAR 1936

Treća godišnjica ujedinjenja bez onoga koji nas je ujedinio. To je glavna oznaka nesamo toga dana nego i vremena u kojem živimo. Na svakom koraku osećamo da nam nedostaje Njegova moćna i sigurna ruka, osećamo da uopšte više nema ništa na šta bismo se mogli osloniti.

To što se kod nas danas radi uopšte nema imena, to nije ni čuvanje, ni građenje ni osiguranje, to teče voda preko razbijenih brana. Ko se brine za letinu, nepoznato je. Izgleda da se niko ne brine.

9 oktobra 1934 bili smo jedinstven narod. A 1 decembra 1936? 1 decembra 1936 razgovaramo o proceduri kojom bismo se eventualno opet mogli ujediniti, Mi? Gospoda u foteljama. Narod niko ne pita. Voda davi samo one u podrumu, do prvog sprata ne dopire.

Pre godinu dana, kada je izašao prvi broj našeg lista, mogli smo raspravljati i o pravnim osnovama prvog decembra. Danas ne možemo jer se nalazimo tamo gde smo bili 1918 pa se verovatno očekuje da omladina takođe kaže svoje mišljenje o budućem uređenju odnosno o proceduri budućeg uređenja. Mi samo skromno velimo da bi mnogima srce zadrhtalo kad bi se znalo šta omladina misli.

Stvar je, naime, vrlo prosta. Neminovno nadolazi vreme kada ćemo mi preuzeti državu — iskoristiću ove svoje poslednje trenutke da kuću upropaste što više pa da nam je predaju razbijenog krova i poljuljanih temelja. To mi da gledamo hladnokrvno i skrštenih ruku? Oni nemaju više šta da izgube, znamo; ali, mi imamo da izgubimo tim više, imamo da izgubimo sve ako se ovako nastavi. Zato mi nećemo da se ovako nastavi, ne želimo da se prvi decembar proslavlja u atmosferi međusobnog nadmudrivanja. Nego želimo da se proslavlja u atmosferi bratske i iskrene saradnje. Prilike u svetu nisu takve da bi dozvoljavale lakomisleno gubljenje vremena priređivanjem zborova i proizvodnjom šupljih reči na veliko.

Naša su opozorenja dobronamerna. Neka se ne zaboravi da sva omladina nije dobronamerna, pa neka se ne pređe olako preko naših reči.

Naše je duboko uverenje da omladina jednoga dana više neće morati ovako da misli na dan oslobođenja i ujedinjenja. Dan koji znači krunisanje najintimnijih slutnji našega naroda od dolaska na Balkanski Poluotok ima da bude dan radosti i dan sećanja. Sećanja na Onoga, kojega sena leži nad nama.

„MIR, SLOBODA, NAPREDAK“

KOMUNISTIČKI MIR: RAT. — KOMUNISTIČKA SLOBODA: SMRT. — KOMUNISTIČKI NAPREDAK: ADAM I EVA.

Kada je bivši lirski pesnik i buržuj Karl Marks seo za svoj pisaočički sto i napisao »Kapital«, svakako nije mislio da će to patološko delo doneti svetu toliko nesreće koliko je donelo. I u najoptimističnijem raspoloženju, on nije mogao pretpostavljati da ima toliko mnogo ograničenih tipova na svetu, i verovatno je u svojim svetlim časovima bio iznenađen količinom svojih pristalica. Taj slučaj nam, opet, drastično pokazuje koliko bezdana može da bude glupost ljudska; granice, ovde, moramo da pomaknemo vrlo daleko.

Kada danas objektivno rasmotrimo posledice marksizma, ne možemo se oseti utisku da taj pokret ima jedini cilj da među čuvenstvo unese jad i nesreću u nevidenim razmerama. Kakva internacionalna revolucija! To je samo jedan od puteva koji vode u smrt. Sijaset je i drugih. Na Ljubljanskom univerzitetu se marksisti izdaju za ultranacionaliste, puna su im usta »prava slovenačkog naroda«. Znamo, to nije slučaj samo na Ljubljanskom univerzitetu; samo što se ovde luđilo pokazuje u naročito grotesknom svetlu. Lanjske godine, nekom prilikom, istakli su ko-

munisti na Univerzitetu slovenačku zastavu: istakao ju je student-Srbini prve godine, koji dakako, ima mnogo pojma o »pravima slovenačkog naroda«! Da, magla je u tim glavama: ali krvava magla, magla koja seje krv, oganj i smrt.

»Mir sloboda, napredak!« Kao cinično podrugivanje izgleda ova parola na zaglavljju svih komunističkih listova što niču na svakom koraku kao smrdljiva plesan. Marksizam i mir! Put marksizma je put rata, posledica i najnovija stanica je Španija. Kakvom žučnošću se govori o pomoći koju pružaju Nemačka i Italija, naša »velika informativna štampa« bljuje oganj i sumpor. A o SSSR, koja, u stvari, bje bož za madridsku »vladu«, o njoj se donose vesti: »Ruski brodovi sa hranom (sa hranom!) na putu za Španiju?« Naravno, ne može biti ni govora o pitanju da li su ljudi koji ovako čine patološki opterećeni ili nisu; takvo pitanje je smešno: ako razgovaram sa manijakom, biću unapred spreman na ludačke geste in reči. Pa je zato krasan vic kada braća komunisti u svojim listovima donose slike koje prikazuju strahote rata. Oni koji pale i kolju na sve strane, zgražavaju se nad straho-

tama rata! Vrlo dirljivo, zaista. Uopšte je marksizam strašno dirljiv i pun lepota. Tako su, naprimer, prekrasni njegovi napadi na »imperializme« koji da gone na rat (ovo nije vic, možete to čitati na svakoj stranici patoloških listova). O imperializmu imamo svoje mišljenje, koje ćemo jednom izneti, ali je više nego komično kada stranka koja hoće, čak i ratom i revolucijom, da osvoji ceo svet predbacuje nešto drugima. Marksizam je sinonim imperializma ali imperializma zločinačkog, podmuklog, azijskog. Prema imperializmu marksizma, koji minira ceo svet, izgledaju imperijalizmi velikih evropskih sila kao prestareli provincializmi.

Sloboda? Onaj koji ne misli kao ja, biće streljan kao pas. Tačka. To je magna karta marksističke slobode. Od rođenja do smrti čovek ima da se moli: »Verujem u boga Karla svemogućeg, stvoritelja neba i zemlje; u boga sina, Lenjina, dostojnog sina oca; i u boga duha svetog Staljina, — — —; ne amen nego tačka.« U fašističkim zemljama je država takođe preuzela odgoj omladine u svoje ruke. Ali, ne u tolikoj i takvoj meri i na drugi način: kad nemačka država uzme decu u svoje zavode, roditelji znaju da će biti odgojeni u dobre Nemce; marksistički odgoj stvara mrzitelje i rušioce, stvara umne kretene. Krasne perspektive.

Pisac ovoga priznaje da je, u svoje vreme, kao mnogi Evropejci, smatrao da će boljševici stvoriti novu kulturu; kakvu takvu, ali kulturu. Međutim, oni stvaraju novu veru i to fanatičnu i monstruoznu veru, intolerantniju nego katolicizam za vremena inkvizicije. Oni čine odvratno nasilje nad duhom, oni duh ubijaju, i to se da videti već i na fizionomijama oduševljenih sledbenika apostola Karla: lica fanatika, užagreni pogledi, dva put dva nije četiri nego dva put dva je Marks.

To je sloboda i demokratija i to je napredak. Sloboda i za najordinarnije falsifikate istorije (pokret Ujedinjene omladine srpske je bio komunistični pokret — najnovije naučno otkriće dične omladine vojvodanske!), napredak u mrak prvih dana ljudskih. Adam i Eva su bili komunisti jer ono što je bilo Adamovo, to je bilo i Evino; pored toga su bili goli i bos i stanovali po pećinama. To je krajnja konzekvenca Marksove »nauke«. Otvoreno je ispovedaju najinteligentniji marksisti, španski anarhisti naime. Ali, u ostalih još ima, kada, iskricе normalnog razuma pa su ovi najverniji Marksovi učenici ostali usamljeni. Drug Stalin, čak, čini neke napore da uputi »rusku trojku« sasvim drugim putem. Ali, neka dignu ruku sa tog pokušaja. Njegovi drugari hoće »mir«, »slobodu« i »napredak«. Hoće rat, smrt i mračnu reakciju. Njihov je najnoviji ideal Katilina, prototip korupcionaša i hulje. Krasna su vremena u kojim živimo.

DARUJTE KNJIGE!

Šentpeterski podružnici C. M. D. nabirata knjige za nacionalno ogrožene kraje. Prosimo cenjene naročnike, da pošljejo na naš uredniški naslov vsaj po eno knjigo iz svoje domaće zbirke, da jih izročimo kot dar naših naročnikov delavnima podružnicama.

Uredništvo.

IZ UPRAVE

Uvezati smo dali v platno nekoliko izvodov 1. letnika »Naše misli«. Priporočamo našim prijateljem, da izpolnijo svoje knjižnice z enim izvodom te omladinske kronike. Cel letnik vam šele lahko proži pravo sliko obilnosti in interesantnosti materiala, ki smo ga obdelali v naših stalcih.

Cena posameznemu izvodu znaša Din 30.—; lahko ga dobite v Tiskovni zadrugi v Selenburgovi ulici in v naši upravi. Naročniki izven Ljubljane naj pošljejo denar po položnici (č. r. št. 17.120); knjigo dobite po isti ceni, ker plačamo poštnino sami.

Čudimo se, da ljudje okrog »Straže v viharju« niso poleg Gregorčičeve slike med svojimi rubrikami objavili, kdaj se bo brala sveta maša za pokoj duše pesnika-trpina.

MINIMALNA MEZDA

I.

Mezda ni samo privatno-pravni institut, ki zanima le delodajalca in delojemalca. Ona je tudi važen narodno-gospodarski činitelj, ki vpliva na produkcijo in potrošnjo. Določitev mezd postaja vedno bolj zadeva strokovnih organizacij in države. Oblastva *intervencirajo* pri vsakem mezdnem sporu, da omejijo škodo, ki prizadeva celokupno narodno gospodarstvo. Pojavi iz delovnega pravnega področja se socializirajo; individualnim pogodbam in ukrepom sledijo kolektivni dogovori, stavke itd.

Družba hoče izenačiti oba pogodbenika: delojemalca in delodajalca. Na ta način omejuje nekdanje *liberalno* pojmovanje osebne svobode, ki je s svojimi praktičnimi posledicami ustvarjalo nenehno svobodne činitelje in sililo delojemalce v bedo in gospodarsko zaslužnjenost.

Delavske organizacije so omejile nekontrolirano izkoriščanje delavstva; mezdni sporom je sledila nova, pravičnejša ureditev delovnih pogojev. Zaveščnost interesov je posplošila delovne pogoje in preprečila pritisk od zunaj, ki je bil neomejen pri prejšnjem individualnem sklepanju delovnih pogodb. Nove moči so imele pravico do istih pogojev, delavske organizacije niso dopuščale nobenega razlikovanja; delodajalci pa niso bili zainteresirani na sprejemanju novincev pod istimi plačilnimi in delovnimi pogoji.

Toda nastali so izredni časi: organizacije niso bile dovolj močne, da bi izključile dejansko izvajanje zakona ponudbe in povpraševanja. Delavstvo, ki je v povojni prosperiteti in povečanju industrije zavoljo velikega napredka tehnike zasedlo novoustanovljene tovarne, ni bilo dovolj odporno, ni imelo močne organizacijske zavesti in zato tudi ni dalo organizacijam dovolj moči in ugleda napram delodajalcu. Obenem pa je število brezposelnih tako naraslo, da ni bilo nobenih meja socialni in gospodarski bedi.

Statistike socialnih ustanov nam pokažejo vse katastrofalne posledice velikega navala na delovni trg. Industrija je lahko prevladala na delavce glavno breme izgub, ki so nastale zavoljo depresije.

Država je morala nastopiti. Predvsem je hotela odvrniti od delovnega trga največji del delavcev in jih zaposliti pri javnih delih. Ta ukrep pa ni povsem uspel, ker so bile žrtve prevelike in ker so bili zaposleni v prvi vrsti delavci, ki so potrebovali le priložnostno zaslužek, dočim je brezposelno poklieno delavstvo ostalo ob strani. Odškodnina za tako delo ni visoka ter ne zadošča za preživljanje delavske družine.

Drugi ukrep je določitev *minimalnih mezd*. To pa je gospodarski pojav, ki more imeti velike posledice zlasti na polju industrijske osamosvojitve in ki lahko izzove nivelizacijo navzdol tudi v onih panogah, ki še niso preveč gospodarsko in socialno prizadete. Zato se ni prišlo do realizacije tozadavnega pooblastila finančnega zakona in je načrt uredbe o minimalnih mezdah predmet vsestranskega, zamudnega razmotrivanja.

II.

Povprečna mezda pri delavstvu in namješčenstvu je pod normalo. Ona se spreminja v zvezi z gospodarsko in socialno strukturo posameznih delov države, sicer pa kaže tendenco k izenačenju na nižji stopnji. Še nepozabljena mezdna gibanja so nam pokazala, kako je ta nivelizacija nevarna.

Res je, da je cena poljedelskih pridelkov padla, toda industrijski produkti niso sledili temu padcu v celoti, tako da je dana podjetnikom večja možnost diferencialnega zaslužka. Ko pa je dosegel tudi pocenitev delovne sile, je prišel njegov zaslužek zaradi znižanja cen poljskim pridelkom do še večjega izraza. Vse to postruje splošno krizo v kljub gotovim razveseljivim pojavom večje in uspešnejše podjetnosti.

Velike rezerve narodnega premoženja se izrabljajo brez nujne obnovitve. Delavec se demoralizira: dobi delo, ki ga

ni vaju, živi od podpor in tako prehaja v drugačno življenje, ki ne more imeti dobrih moralnih in fizičnih posledic. Organizem se obrablja, družabne osnove se izpreminjajo.

Delovni pogoji, zlasti mezda, so pod vplivom velike ponudbe delovne moči in premajhnega povpraševanja. Toda človek ni navadno blago, mezda ne sme iti pod mejo, ki ne dovoljuje niti delnega izvrševanja človeških nalog, od katerih je odvisen obstoj naroda in države. Tako srečamo takozvano socialno mezdo, ki ima že javno-praven značaj. Ker pa je dosledna socialna mezda preveč individualna, mora država najti gotovo povprečno minimalno mezdo za posamezne stroke in grupe ter s tem posplošiti »socialno mezdo« v pojem »minimalna mezda«.

III.

Ureditev minimalnih mezd ni samo naše socialno vprašanje. Enaka stremjenja najdemo tudi v drugih državah in mednarodnih ustanovah.

Mednarodna organizacija dela je razpravljala o minimalnih mezdah že leta 1921. Glavni nasprotniki so bili Japonci, ki so odklanjali ureditev mezd zaradi lažje gospodarske ekspanzije. Šele leta 1928. je bil izdelan načrt za konvencijo, ki predvideva določitev minimalnih mezd za vse one panoge, ki nimajo kolektivnih pogodb in drugih mezdni dogovorov. *Mezde bi morali določiti delodajalci in delojemalci sporazumno.*

Zedinjene ameriške države so rešile vprašanje minimalnih mezd v okviru velikih gospodarskih reform leta 1933. Istočasno je bil določen tudi *maksimalni delovni čas*.

Anglija ima *paritetne komisije* že od l. 1909. Zakon je le okvir za delo teh komisij, ki določajo minimalne mezde za posamezne industrijske stroke.

Francija je leta 1915. določila mezde za delavke v takozvani hišni industriji. Reforme sedanje vlade so se ozirale na važnost določitve minimalnih mezd.

Italija je leta 1931. določila minimalne mezde za vse gospodarske panoge in ustvarila velik socialno-zakonodajni kompleks.

V Nemčiji določa mezde delodajalec s sodelovanjem zaupniškega sveta.

Pri vsem tem se uveljavlja dvojno načelo:

1. država posega neposredno v prejšnjo prostost pri določevanju delovnih pogojev in postavlja najnižjo mejo, pod katero ne sme iti nobena mezda v isti stroki;

2. država priznava delavcem pravico, da soddločajo pri določevanju mezd za poedine stroke. Odločbam delodajalskih in delojemalskih paritetnih komisij priznava prisilni značaj in s tem posredno omejuje nekdanjo pravico delodajalcev, da sami določajo mezde.

Obe načeli se uveljavljata v raznih državah različno. Nekatere države pa poskušajo najti kompromis s tem, da določajo najnižjo mero kot nekako povprečje, dočim smejo paritetne komisije za posamezne stroke vzeti tudi višjo mero kot minimalno.

IV.

Delavstvo brez razlike zahteva, da se mu zavaruje minimalni zaslužek na taki višini, da bo ustrezal vsem nujnim zahtevam materialnega in socialnega značaja. Samo na ta način se bodo omejile težke posledice bede, ki je najbolj zadela onega produkcijskega činitelja, ki ni bil deležen velikih dobičkov v dobi prosperitete.

Mezdo pa je nemogoče uspešno urediti, ako ne bo rešeno tudi vprašanje brezposelnosti. Tej zadnji težavi se bomo najlažje uprli, ako bomo organizirali invalidno in starostno zavarovanje. Koliko ljudi hira brez dela in brez sredstev po dolgoletnem delu v že propadlih ali skrčenih podjetjih! Vsem tem bi bili lahko pomagali z uvedbo starostnega zavarovanja in znižali število nesrečnežev, ki morajo živeti od tuje milosti in prijete za kakršnokoli delo, da nahranijo svoje že izčrpano telo!

OSIECKI I MIR

Nobelovu nagradu za mir ima da dobi onaj čovek koji u svom vremenu najviše uradi za mir među narodima. Prema tome, to je miroljubiva ustanova i njezina rešenja treba da budu takva da deluju u duhu pomirenja. Međutim, ovogodišnju Nobelovu nagradu za mir je dobio gospodin Karl fon Osiecki. Prvo: šta je rečeni gospodin uradio za mir? Bićemo jako zahvalni svakom koji nam to može objasniti. Koliko mi znamo, uradio je isto toliko koliko i »Testeraški glasnik« iz Piskopeje. Drugo: kakvo je to delovanje u duhu pomirenja kada se Nobelova nagrada dodeljuje tako da u jednom od najvećih evropskih naroda može izazvati samo utisak provokacije? Možemo mi imati i najgore mišljenje o nacionalsocializmu; ali, ne možemo smetnuti s uma da je ogromna većina Nemaca taj režim primila velikim oduševljenjem. Nama se čini da bi bilo u duhu miroljubivosti kada bi se s tom činjenicom računalo. Pogotovo pri dodeljivanju Nobelove nagrade za mir.

Nama je žao da se politička netrpeljivost uvlači već i u institucije za koje smo verovali da su savršeno neutralne. Doduše, odmah da dodamo, sem te neutralnosti i nema šta više da se istakne. O nekoj srećnoj ruci u odabiranju laureata nema govora. Dokaz? Evo: nekoliko imena nagrađenih za mir: H. Dunaan i F. Passy (1901), Ducommun i A. Gobat (1902), W. R. Cremer (1903), Moneta i Renauld (1907), Arnoldson i Bajer (1908), d'Estournelles de Constant i Beernaert (1909), Asser i Fried (1911), Root (1912), Bourgeois (1920), H. Lange (1921), Quidde (1927) itakodale. Kome ta imena nešto kazuju? Nikome ništa, naravno. Isto tako će biti zaboravljen i rečeni gospodin — kako se ono zove? Da, Ossietzki. Ipak, u današnje vreme je potrebno izbegavati provokacije. Naročito onda ako ih neće iskupiti provokator nego ko drugi.

Ovom prilikom se sećamo ljudi koji su zaista zaslužni za mir. Sećamo se ljudi koji su pali u borbi za mir, koji su svojim životom zapečatili svoj rad na svetskom miru. Naš nezaboravljeni Gospodar je učinio više nego što su evropski cilindraši i mameluci ikada i sanjali da se za mir može učiniti. On, naravno, nije bio odlikovan Nobelovom nagradom. Mi smo, braćo, Balkanci, divlji ljudi, kod nas se jede prstima, ne smete to zaboraviti. Gospodin Osiecki jede nožem i viljuškom, zato je i dobio Nobelovu nagradu, dakako. A pored toga je njegovo nagrađivanje i udarac u lice tim prokletim fašistama, dakle miroljubiv gest jedne kulturne zemlje prema drugoj. Takve finese mi, primitivni Balkanci, ne možemo razumeti. Razumemo samo da istine i pravde više nema nigde na svetu.

CELJSKA AKADEMSKA „REPREZENTANCA“

Neka skupina celjskih akademikov se je zatekla pod firmo Jugoslovenskega akademskoga društva v Celju, oziroma Akademskoga društva Brazda, oziroma Društva jugoslovenskih akademikov, kakor se je prej imenovalo. (Navajamo vsa ta imena, ki jih je to društvo že imelo, da ne bo pomot!) Ti ljudje hočejo po znani taktiki nadeti sebi reprezentančni značaj in s tem doseči uspehe tam, kjer bi jih sicer nikoli ne dosegli, če bi nastopili pod svojim pravim imenom. Ne morejo se sprijazniti z mislim, da reprezentirajo le sebe same, ne pa celjskih akademikov, ki to skupino nočejo imeti nobene zveze.

Nacionalni akademiki Celjani se kar smehljajo, ko vidijo obupne napore takozvanih »tovarišev«, da bi predstavljali svojo skupino kot celjsko akademsko reprezentanco.

Čudno se nam le zdi, da operirajo z reprezentanco oni, ki imajo vedno v ustih »tovarištvo«, »kolegijalnost«, »družabno povezanost«, »sodelovanje za iste stanovske interese« itd., itd. Saj bi tem takozvanim »tovarišem« tekom dogodkov pač moralo postati jasno, da bo za stanovske interese celjskih akademikov pač najboljšje, če prenehajo govoriti o svoji reprezentančnosti in prepuste ta naziv drugim, ki ga bolj zaslužijo!

PSIHOLOŠKI VPLIV ALI VPRAŠANJE POŠTENOSTI?

SPREMINJANJE ODNOSOV DO JUGOSLOVENSKE MISLI — PREDVOJNI IN DANAŠNJI ODNOSI. — DOLŽNOST NOVEGA MESIANSTVA JUGOSLOVENSKEGA NACIONALIZMA

Poštenim Jugoslovanom, ki idejo nacionalnega edinstva in z njo nujno zvezano idejo unitaristične državne ureditve resnično doživljajo in ostajajo njej zvesti v vsakih okoliščinah — tudi takrat, kadar ona nima odločujočega vpliva na celokupno naše življenje —, ne morejo biti nikakor razumljive velike in nagle spremembe, ki jih opažamo vsak dan v odnosih poedincev in celih skupin do nje. Tembolj nam postaja to nerazumljivo, če primerjamo razvoj naših političnih prilik z onim idealnim in neustrašnim razpoloženjem skoraj vsega našega naroda pred svetovnim prevratom, zlasti pa v prvih dveh decenijah našega stoletja. Takrat je bila — z izjemo obremenjenih pristašev avstro-ogrškega patriotizma — jugoslovenska misel edino uspešna gonilna sila našega nacionalnega in političnega življenja. V njej je dosegel jugoslovenski nacionalni genij vrhunec, v njej je rasla naša kultura, njo so imele v programu skoraj vse naše politične stranke, nešteti listi in publikacije, zlasti pa vsi divni naši omladinski pokreti. Samo to in nič drugega je bila tista sila, ki je zamajala temelje mogočnega cesarstva in preoblikovala naš del evropskega kontinenta. Samo to in nič drugega je moglo in smelo terjati neprecenljive moralne in fizične žrtve jugoslovenskega naroda. Samo v tem in nobenem drugem pravcu moramo izpopolnjevati priborjene vrednote.

V času, ko so stale na poti jugoslovenski nacionalni misli skoraj nepremagljive ovire, smo delali v njenem znamenju čudeže. Nobena žrtev ni bila zanjo prevelika.

In danes? Z zadoščenjem in s presečenostjo sprejemamo na znanje izjave šefov onih strank, ki so nekoč izpovedovale idejo brezkompromisnega jugoslovenstva, da sta pri reševanju naših

političnih razmer država in dinastija izven diskusije. Mar so take izjave in zagotovila res še potrebna? Druge zopet nekdo uči, da je bila ideja narodnega edinstva samo »trik«, za katerim se je v času sužnosti skrivala misel političnega edinstva Jugoslovanov. Prizadevanja mnogih gredo za tem, da bi v resnici reducirali na to ves njen smisel in vsebino. To je cinično falzificiranje velikih našega naroda in najveličastnejšega vzpona naše zgodovine. Vsak dan srečavamo grda zlorabljanja naših velikih mož. Mnoge politične skupine, svoje velike prednike bodisi potvarjajo ali pa posredno zanikujejo. Brez poguma, da bi se jim jayno odrekle in neposredno obsodile, obsojajo one, ki danes izpovedujejo njih nazore. In če bi si človek dovolil šalo, da bi iznesel kot svoje dobesedno misli katerega koli naših velikih mož, ki jih ljubosumno čuvajo njihovi »somišljeniki«, smo prepričani, da bi oni doživeli od njih samih, tudi neposredno obsodbo.

V takih razmerah se moramo jugoslovenski nacionalisti, ki nam ideja narodnega edinstva ni bila nikdar »trik«, ki jo nismo nikdar razumeli samo politično, ki nam je bila redno le izraz našega bistva in prirodnih teženj, ki smo vedno dobesedno razumeli njene velike in junaške nosilce, zavedati se je treba mesianskih dolžnosti. Mnogi so že stopili na to pot. Z resnico, z dokazi naše preteklosti pobijajo laž in zablodo. Pri tem se moramo zavedati, da bomo srečavali mnogo nepoštenosti in sezonskih Jugoslovanov — še več pa takih, ki so reducirali svojo širokogrudnost napram jugoslovenski misli iz psiholoških vplivov. V času, ko je bilo neizvedljivo, bi zanjo žrtvovali vse, če treba svojo »individualnost«, danes, ko je čas, da jo uveljavimo, pa je njih širokogrudnost zamenjala patološko skropulativno.

NAŠE NARODNO-OBRAMBNO DELO

POTREBA ZASEBNEGA NARODNO-OBRAMBNEGA DELA. — HIERARHIČNA LESTVICA NARODNO-OBRAMBNIH INTERESOV. — KJE NAJ DRŽAVA RAZBREMENI PRIVATNO INICIATIVO?

Prehod našega okrnjenega naroda iz sužnosti v svobodo je naložil naši privatni nacionalni obrambni delavnosti nove dolžnosti in nove metode. Preje smo se borili za svoje osnovne nacionalne pravice v okvirju mačehovske države kot »drugorazredni« narod proti hegemoniji in asimilacijskim težnjam vladajočih in privilegiranih, sedaj se borimo v novi mednarodni situaciji kot suveren in uedinjen jugoslovenski narod za pravice še ponižanih naših ljudi.

Popolnoma zmoten je bil nazor nekaterih, da je v novih razmerah na zasebni inicijativnosti sloneče narodno-obrambno delo nepotrebno, češ, da je sedaj samo nacionalna država pozvana bdeti nad opasnostmi, ki nam prete. Tudi oni narodi, ki so ob svetovnem prevratu popolnoma uresničili svoj nacionalni in politični ideal, niso postavili v svoji zrelosti vprašanja s te strani. Nasprotno, tudi v času največjih uspehov — ko smo se mi vdajali od veselja pisanosti in sanjam — so očevali svoj realizem in negovali zavest velike vrednosti prostovoljnega dela, ki je sposobno, da na osnovi prostovoljnega nacionalnega davka dosega ogromne moralne in materialne uspehe. Tembolj je bila zato absurda gornja pogrešena miselnost za nas, ko nam je polpretekla zgodovina zapustila težke nacionalne rane. Z udarci in pretečimi opasnostmi je prinesel čas iztreženje.

Težka usoda našega naroda onstran državnih meja za ogroženost že doseženih uspehov postavlja danes vprašanje z druge strani: na katerem področju naj bi se predvsem in na kakšen način uveljavljala naša privatna narodno-obrambna moč?

To vprašanje je bilo često sproženo v zvezi z nekaterimi poslednjimi investicijami našega narodno-obrambnega kapitala. Prav gotovo je to vprašanje

aktualno in razpravljano o njem načelne važnosti. Po našem mnenju se da to najenostavneje rešiti z določitvijo obvezne hierarhične lestvice naših narodno-obrambnih interesov.

Izven diskusije je, da stoji njej na čelu interes za politično nasilno odrezane dele naše etnografske in geografske celine, ki so obenem najbolj prizadeti v svoji kulturni, gospodarski in socialni eksistenci. Temu mora biti brezpogojno posvečena prvenstvena skrb našega zasebnega narodno-obrambnega udejstvovanja, ki je prožnejše od oficijelnega in tudi verodostojnejši barometer resničnega razpoloženja našega naroda. Kakor sledi iz gornjega načelnega stališča, s tem ne predlagamo zanemarjanja ostalih narodno-obrambnih postavk ob meji in v notranjosti. Hočemo le, da bi se naša udejstvovanja ravnala po pravih kriterijih, kakor jih postavlja nacionalni interes.

Z onimi, ki so bili mnenja, da je nacionalna država dolžna prevzeti vse narodno-obrambne dolžnosti, se samo deloma strinjamo z ozirom na obmejne, notranje in izseljeniške probleme. Tu je treba, da se država zaveda svojih nacionalnih obveznosti s tem, da vsaj deloma razbremeni zasebno delavnost in ji omogoči uspešnejše udejstvovanje na drugih področjih. Predvsem ob meji in v notranjosti ima država polno možnost, da z izjemno kulturno, gospodarsko in socialno politiko vrši najpomembnejše narodno-obrambno delo.

»Družbi sv. Cirila in Metod«, kot matici naše zasebne nacionalne obrambe želimo, da bi v svojem delu upoštevala gornje načelo. Ona nosi po svoji moralni in materialni prednosti pred vsemi ostalimi narodno-obrambnimi organizacijami odgovornost za našo zasebno obrambno politiko, zato želimo, da nudi inicijativen vzgled. Mi poznamo

Z NAŠIH UNIVERZ

OBČNI ZBOR AKADEMSKE AKCIJE ZA IZPOPOLNITEV UNIVERZE

Odkar nimamo več svoje reprezentance, je občni zbor Akademске Akcije za izpopolnitev univerze (AA) edini forum, kjer se zbera slušatelj vseh fakultet, da preizkusijo svoje moči in odločajo o svojih potrebah. Ni čuda torej, da se pripravljajo za to priliko vsi s kar največjo skrbnostjo. Do sedaj smo še vedno imeli redno tri liste, ki so bile predstavnice treh glavnih miselnosti, ki obvladujejo našo univerzo. V več ali manj maskirani obliki so vedno nastopali nacionalisti in črni ter rdeči internacionalci. Za letošnji občni zbor pa so bile vložene štiri liste. Katoliški akademiki so postavili listo pod geslom »1940«, ki zelo spominja na Tavčarjev »4000«. Levičarji so se junaško skrili za »tehniško« listo in tako pridobili zase mnogo glasov, ki jih s pravo barvo gotovo ne bi dobili. Nacionalisti pa so letos postavili dve listi. Do sedaj so bili nacionalisti na vseh nastopih na univerzi vedno edini. Res, bile so idejne razlike med enim in drugim (pa prosim, ne takoj misliti na JNS in Zbor!), tudi v notranjem življenju ni bilo vedno vse tako, ko bi moralo biti, na zunan pa so le bili vedno udarna celota. Zakaj pa sedaj naenkrat tako očiten razhod tudi v zunanji politiki? Kje so vzroki? Ali je vzrok temu res samo nepremišljenost in mladostna nerazsodnost? Ako je bil ta vzrok, potem je bila ta preizkušnja zelo koristna, ker je moral slučaj Akcije vse nerazsodneže prepričati, da je nad ozkimi klubskimi interesi — interes vseh Jugoslovanov, brez ozira na strankarsko pripadnost. Ali pa je morda vzrok globlji? V agitacijskih letakih smo bili počaščeni tudi mi — »Naša misel« in njeni sodelavci — vendar na tem mestu na to ne bomo odgovarjali. Naš namen ni bil nikdar rušiti sloga med nacionalnimi akademiki. Nasprotno so naši članki imeli vedno namen premostiti med nami prepade in odstranjevati ovire, ki so bližje in koristnejše sodelovanje omogočale. Da smo si nacionalisti z ločenim nastopom mnogo škodovali, mislim, ni treba omenjati. Odbili smo vse one neorganizirane nacionaliste, ki sprtima bratoma niso hoteli zaupati glasov. Mnogo teh je zavedlo nedolžno ime »tehniške« liste, mnogo pa jih ni volilo. Za to najbolj govori dejstvo, da preko tristo ljudi, včlanjenih v AA, ni glasovalo. Ako pomislimo, da je Akademška zveza, na eni strani, mobilizirala vse, kar sploh premore — teologe do zadnjega, redovnice in redovnike z drugih fakultet ter vse svoje ljudi, ki jih imajo do zadnje duše popisane, in da so na drugi strani spravili na volišče tudi levičarji vse svoje pristaše in dobili glasove mnogih navnežev, ki so nasledili lepemu imenu, potem moramo pač videti, da je med nevolilci večina ljudi, ki bi ob složnem nastopu oddali svoje glasove za nacionalno listo.

Občni zbor, ki se je vršil v petek dne 27. novembra t. l. popoldne, je potekel v znamenju živahne borbe in ostre kritike zoper lanski odbor, oziroma lanskega predsednika, ki poslov odboru sploh ni podal, ker je smatral, da je lanski občni zbor izvolil njega kot samodržca, ne pa kot predsednika odbora. Ako ni bilo legalnega odbora (po predsednikovih izjavah), potem tudi ni moglo biti legalnega predsednika takega ilegalnega odbora. Vsa kritika je šla torej na račun predsednika Verbiča, ki diktatorski vlogi, ki jo je igral, ni bil dorasel.

Glavna hiba predsedniškega poročila in dela je bila ta, da je za vse potrebe univerze uporabljal pogojne stavke in prihodnji čas, namesto trdnih stavkov in sedanega ter preteklega časa. Na

in cenimo njeno novo vodstvo in sodobne njegove nazore, ki so rodili že mnogo konkretne sadove, vendar želimo še večjega radikalizma, ki bo sposoben še bolj navdušiti in pritegniti mlade ljudi.

Mladina, vstopaj v CMD in prispevaj, da bo njeno delo še bolj poglobljeno in še uspešnejše na vseh področjih.

števal je obilo avdienc pri znanih, pa tudi manj znanih osebah, telefonske pogovore itd., kar je vse zelo važno za izpopolnitev univerze. Dičil se je tudi s pavovim perjem univerzitetne biblioteke, pozabil pa je, da knjižnica ni uspeh od danes, temveč od včeraj, od tedaj, ko so vsi študenti in ves narod spontano zahtevali gradnjo knjižnice in se še ni političnih nasprotnikov od dela za skupne interese odrivalo. Govoril je o gradnji knjižnice, o akciji za nabavo knjig, o pridobitvi znanstvenih knjig iz razstave češkoslovaške knjige, o licejaki knjižnici, ki naj dobi ime univerzitetne knjižnice, o univerzitetnem skladu, ki ga naj zlagajo diplomirani absolventi Aleksandrove univerze. Osnutek za opremo anatomske predavalnice je že odobren. Manjka samo še postavka v proračunu. Tudi zadeva hidrotehniškega laboratorija »krasno« uspeva; obstoja baje celo upanje, da bo našel kredit pot v predlog proračuna. Enako je z novim kemičnim institutom, ki so zanj načrti že gotovi. Ob koncu poročila je omenjal še usodo naših ustanov in splošne akademske menze.

Sledila je dolga in živahna debata, v kateri je zlasti bilo zanimivo 26 vprašanj, naslovljenih na predsednika, na katera je ta gospod težko odgovarjal, ker za mnoga izmed njih ni imel primerne odgovora.

Po odobreni razrešnici je bilo še precej razpravljanja o predlogih in slučajnostih.

V soboto so se vršile od 8. do 13. ure volitve novega odbora. Volilni komisiji, ki ji je predsedoval g. univerzitetni docent dr. Gorazd Kušej, je bilo oddanih 991 glasov. Od teh je dobila:

lista »1940« 419 glasov in 3 mandate;

lista »tehnikov« 328 glasov in 3 mandate;

strokovna lista nacionalnih akademikov 134 glasov in 1 mandat;

neodvisna nacionalna lista 105 glasov in 1 mandat.

Pet glasovnic je bilo neveljavnih.

Za predsednika AA v šol. letu 1936/37 je bil izvoljen jurist g. Jože Derkač.

★

ALI JE PRAVICA?

Pod tem naslovom prinaša »Balkan« št. 170 od 18. XI. 1936 na vodenem mestu pismo ge. Milice Nedeljković, soproge pukovnika in matere nedavno obsojenega slušatelja beogradske univerze Slobodana Nedeljkovića. Iz tega pisma prinašamo par izvlečkov. — Ur.

... Po taki obsodbi nad Franjo Glazerom, ki je »za šalo«, vendar zavedno sunil v vodo nesrečnega mladeniča, ki se je potopil, stojim pred vprašanjem: »Ali je pravica?« ...

... Imam sina-edince, ki sem ga vzgojila, da bi bil rodoljub in patriot, kakor je njegov oče, ki je prišel z bojnega polja in polja časti domov s prestreljenimi prsi. Pa se vprašujem: »Ali sva — jaz in njegov oče — storila proti njemu greh, ko sva ga »zastropila«, da bi bil gorec nacionalist?« Končno vprašam vse matere in vse očete, ali ne bo usoda mojega deteta poučiti druge, da mesto da vzgajajo svoje otroke v svetlih dolžnostih napram naši naciji, pošljejo svojo deco med nogometase, kjer se mu bodo tudi težki zločini gledali skozi prste ...

... Ko srečne matere pričakujejo radostnih dni, doživljamo jaz črno usodo, da mi je sin robijaš, a ona druga doživlja, da ji objestnik porine otroka v grob in — nikom ništa.

Kakšno je merilo pri izreku pravice? Moj sin ni hotel, da koga udari, a ker je že udaril, je udaril nezavedno, v borbi.

A F. Glazer? Sunil je svojega tovariša ne slučajno, povsem zavedno, ker je hotel, a za dokaz naj služi njegova obramba: »da je mislil, da zna njegova žrtev plavati« ...

... Matere in sestre, če veste kaj je Bog, si položite roke na srce in se vprašajte: »Ali obstoja pravica, če vzporedite ta dva slučaja?«

Razmislite, kako boste vzgajale otroke. Recite jim: »Ni vam treba biti nacionalisti, ker boste zanesenjaki in lahko boste izgubili glavo; bodite nogometasi, od tega se ne umira.«

O, naraščaj, katerega dimenzije se promena da, kino in nogomet — tebi je za Jugoslavijo potreben Franjo Glazer.

Milica Lj. Nedeljković.

SIMON GREGORČIČ

Iz borne kmetske hiše na pobočju ponosnega Krna na Goriškem, ki nam še danes stoji pred očmi kot primer kmetskih hiš, ki so edine ohranile starodavne domače običaje, ki so bile edine zavetišče naše narodnosti in narodne zavesti, je izšel in se dvignil visoko nad vsakdanost in povprečnost veliki duh S. Gregorčiča.

Trideset let je poteklo, odkar je morala utihniti za vedno široka, lirčna, sanjajoča in trpeča, koprneča in bojujoča se duša pesnikova, ki na svoji življenjski poti ni našla nikdar in nikjer vsaj nekaj, nekaj dehtečih rož. Povsod kamen in trnje.

Pesnik goriških zelenicah vrtov in zorečih polj, pesnik pastirjevih piščali in pisanih čred, pesnik planinskih logov in bistrih valov srebrne Soče, pesnik slovenske zemlje in slovenske domovine, narodni buditelj, nosilec idealov bratstva in svobode, »pravi pesnik v pravi čas« je moral pod silo razmer — političnih in moralnih — prerano zapreti neizpisano knjigo svojega vzornega življenja.

Hrepenec po svobodi svojega naroda — v tisti čas je italijanski iredentizem dosegel svoj višek — je pel svojemu ljudstvu ves prežet s pravo, gorečo domovinsko ljubeznijo, pel o svetlih ciljih za zarjami zlatimi, pel o svoji zemlji, pel o popolni svobodi.

Prerivajoč se trdo skozi življenje, je moral poleg fizičnega trpljenja prestopiti vse več in še bolj žgočih psihičnih bolečin, ki mu jih je prizadejala takrat vodeča slovenska inteligenca s črnim pečatom na sebi, z Mahničem na čelu. Uničiti je hotel Gregorčiča, človeka z odkritim, zdravim značajem, s toplim, globokim pogledom, z dušo, ki je on in njegovi nikdar niso imeli, uničiti s svojim vplivom, z zvezami in s kritikami, uničujočimi in povsem negativnimi, uničiti, ker niso bile pesmi »kaplana« pisane v duhu Mahničevih svetovnonazorskih načel, v duhu čudovitih estetskih nemogočnosti, v duhu, ki ga je ta čas smatral Mahnič za najbolj primerne in najbolj pravilne i pred Bogom i pred ljudmi.

S. Gregorčič je tipičen primer žrtve, ki je morala pasti le na podlagi nerazumljivega denuncijantstva, na podlagi kulturno-političnega boja dvoje različnih struj in grupacij, z nasprotujočimi si temnimi cilji pred seboj, tipičen primer žrtve, ki je morala pasti, ker je narodu in svetu odkrito in jasno povedala, kaj misli, kaj hoče, za čem hrepeni in kaj oznanja in prinaša svojemu rodu.

NEKOLIKO BESED
»EDINSTVU«

Če je kdo dvomil, mu je resničnost naših trditvev v odprtem pismu na g. Ljotiča v prejšnji številki »Naše misle« potrdil potek volitev v Akademsko akcijo. Čeprav se v njem o »Edinstvu« z izjemo treh stavkov — pismo je dolgo tri stolpce! — sploh ne govori, se je ono čutilo tako prizadeto, da je izdalo letake, v katerih hoče na konfuzen način napasti naš list. »Hoče napasti« — v tem je ravno vsa bednost. Ker ne more ovreči naših trditvev, v zelo razburjenem tonu označuje »Našo misel« kot JNS-arski list. Oh, kako je le mogoče, da se človek tako razburi! In če bi »Naša misel« tudi bila JNS-arski list, ne moremo razumeti, v kakšni zvezi naj bi to bilo z našimi pripombami v odprtem pismu. V njem je navedenih nekoliko dejstev in naša želja je bila, da bi nam »Zbora«, odnosno »Edinstvo« (z ozirom na postopanje »Edinstva« jih je namreč težko razlikovati) odgovorila na nje. Mesto tega iznaša ono nekaj, kar nima stvarjo nobene zveze in nam naprtuje nekaj, česar si nam ne upajo več niti najstrastnejši nasprotniki: namreč, da smo v službi katerekoli politične stranke. Po mnogih člankih, v katerih kritiziramo poleg postopanja ostalih političnih strank tudi ravnanje JNS, morejo trditi, da smo strankarsko-politično opredeljen list samo še najtrše glave.

Če je »Edinstvo« hotelo, oziroma vodilni eksponenti »Zbora«, v njem pobiti na učinkovit način naše trditve, je imelo za to najlepšo priliko ob volitvah v Akademsko akcijo. Ali namesto, da z delom pokaže, da resnično želi

NEMŠKI NOVINARJI V JUGOSLAVIJI

ČUDNA POROČILA O JUGOSLAVIJI. — SLOVENIJA KOT NEMŠKI »KULTURBODEN«. — NASE NEMSKUTARSTVO. — IN MLADINA?

Lansko leto je nemška vlada povabila jugoslovenske novinarje v Nemčijo. V Beogradu jih je čakal nemški aeroplan »Maršal Hindenburg«, s katerim so se udobno pripeljali v Nemčijo, si razgledali tretji Reich in se polni hvale in toplih člankov, objavljenih po vsem jugoslovenskem časopisu, vrnili domov.

V pričetku letošnje jeseni so bili nemški časnikarji gostje naše vlade, prepovali vso našo domovino tja do skrajnih meja, se navžili lepote sinjega Jadrana in so preko Zagreba prišli tudi v Ljubljano, kjer so jim naše oblasti in novinarski kolegi nudili na nebotičniku poleg divnega razgleda še kranjske klobase in cviček.

Potem pa smo pričakovali poročila v nemških časopisih. Res so bila vsa poročila v le-teh napisana s toploto, tako, da se je videlo, da je napravila naša, vseh raznolikosti in lepote polna država močan vtis na nemške novinarje. Toda čudom smo se čudili, ko je preraz Jugoslavije pri vseh poročilih takoj izza Zagreba izostal. Čakali smo, kdaj pride na vrsto Slovenija, toda tega nismo dočakali. Postalo nam je jasno, da je za nemške novinarje, očitno po namigu od zgoraj, Jugoslavije ne daleč od Zagreba konec. Po pravici povedano, nas je tako postopanje nemških časnikarjev začudilo, na drugi strani pa nam je tudi jasno odprlo oči: po dejanjih, ne po lepih frazah bomo sodili naše nove »prijatelje«.

Naši časopisi se z malimi izjemami niso niti dotaknili tega, netaktnega pisanja nemških kolegov ali pa so se zadovoljili le s suho registracijo in nič več. Pika.

Če se spustimo v razglabljanje, kje je vzrok le-temu nastopu Nemcev, nam postane kmalu vse jasno. Slovenija je po mnenju vsakega Nemca njih »kulturboden«, ki bo za Avstrijo naslednja točka nacionalno-socialistične propagande in če jim gre vse po sreči, tudi »unser Raum«, preko katerega bodo kmalu postavili svoj — »Drang nach Adria«. Sicer pa, če so hodili nemški novinarji po naših mestih, še prav posebno po Ljubljani, z odprtimi očmi — in Nemcem po navadi ne uide ničesar, zlasti če gre v njihovo korist — so morali biti s Slovenijo prav zadovoljni. V naših knjigarnah so najlepše izložbe posvečene nemški knjigi, kjer najdeš poleg resnih leposlovnih in znanstvenih knjig, še več nepotrebne nemške šare.

Le sem pa tja se najde kakšna slovenska knjiga, če pa nosiš očala, boš morda zagledal še katero srbohrvatsko knjigo. Tukaj bi bil na mestu že ponarodel izrek: kdor ponižuje se sam, podlaga je tujevi peti! Tudi naši kinematografi nas zalagajo na debelo z nemškimi filmi. No, v zadnjem času je postala tudi reklama v filmih popolnoma nemška. Kaj bi prevajali in si delali nepotrebne stroške: kino posečajoča publika se nad tem ne razburja, podjetniki pa še manj.

Da pa bo mera polna, se pri nas zahteva povsod znanje nemškega jezika. Pa ne da bi bili načelno proti nemščini, saj velja tudi za nas, zlasti za mladino, da toliko veljaš, kolikor jezikov obvladaš; toda, da bi si edino z znanjem nemščine pomagal v svetu, to ne drži. Po Balkanu boš brez francoščine težko izhajal, ker nemščine, vključ z živahnim gospodarskim in političnim stikom, skoro nihče ne zna. Mislim, da velja to za zapad v dvakratni meri. Iz tega torej jasno sledi, da ima nemščina edino ve-

slojo nacionalnih organizacij, je ono storilo prav tisto, kar smo z našim iskrenim pismom hoteli preprečiti. Postavilo je svojo samostojno listo in je v volilni kampanji ponovno z veliko razburjenostjo napadlo JNAD »Jadrana«, ki z našim pismom prav tako nima nikake zveze. K temu bi bil vsak nadaljni komentar odveč.

Kot iskreni pristaši poštenega sodelovanja vseh jugoslovenskih nacionalnih omladinskih struj želimo, da bi v »Edinstvu« prevladali trezni in preudarni elementi. To je predpogoj za vse bodoče uspešne skupne nastope.

ljavo v Srednji Evropi. Toda, da bi moral pri nas znati vsak obrtnik, trgovski vajenec in sotrudnik nemščino, je absurd, absurd toliko bolj, ker bi se moral s tujcem, ki pri nas prodaja razgovarjati v njegovem jeziku. Kje je tu narodni ponos? Ne samo za Nemce, temveč za vsakogar bi moralo veljati, da se priučimo našemu jeziku, če hoče pri nas prodajati svoje blago.

Zdi se mi, da se mentaliteta našega naroda še dolgo ne bo izpremenila. Naši ljudje živijo še vse preveč v spoštovanju do edino mogočine in blago zvonečine nemščine, katero so jim od mladih let vbijali v glave avstrijski valpeti. Toda vseeno bi pričakovali, da bodo postali ljudje po osemnajstih letih svobode zavednejši in ponosnejši. No, nas mladine ne veže nobena »sveta tradicija«, urejali si bomo življenje tako, kot bo nam samim najbolje.

Poskrbeli pa bomo tudi, da bodo opisali tujih novinarjev — tudi nemških — objektivnejši od gori navedenih. Vendar nam potovanje nemških novinarjev po Jugoslaviji služi v korist nauk. Po marsejski tragediji se je slišal enodušen klic: proč od Francije. Hočemo prijateljstvo z Nemčijo, ki bo znala in hotela varovati našo čast in ponos bolj kot Francija. Že takrat so se pojavljali odločni glasovi proti in opozarjali naše javno mnenje na vse nevarnosti, ki nam prete, če se vržemo brez premisleka v nemški objem. Hvala Bogu, da se naša zunanja politika ne ozira na sentimentalnost, temveč hodi čvrsta pota proč od Francije in Nemčije, ki bi nas hoteli izmozgavati do kosti — zlasti prvi — in nas oropane vsega prepustiti svoji usodi.

Jasno je, da tako postopanje nemških novinarjev ne služi novo nastajajočemu gospodarskemu in političnemu sodelovanju med Jugoslavijo in Nemčijo. Želimo, da bi si Nemci ob prihodnjem obisku v naši državi ogledali temeljito in objektivno tudi Slovenijo, opisali našo tolerantnost do nekaj desetini nemških priseljencev in nemčurjev ter tudi povdarili, da smo Slovenci del jugoslovenskega naroda in ponosni sinovi Jugoslavije.

NAŠ RADIO IN
»OBJEKTIVNOST«

Ker vidimo v radiu institucijo, ki je last vsega naroda, ker vidimo v njem premoženje, čigar obresti morejo uživati tudi naši bratje onstran meja, ker je radio neločljiva vez med živim narodnim telesom, ki se solnči v svoji lastni svobodni kulturi, in med njegovimi raztresenimi udi, nismo nikdar hoteli javno povedati, da se nam zdi, da ni vse v redu, kar se v našem radiu godi. Ako danes, v nasprotju s tem principom, vendar povemo nekaj misli na ta naslov, storimo to samo z namenom, opozoriti merodajne čitatelje na njih dolžnost, voditi računa o interesih vsega naroda brez ozira na politično pripadnost.

Ako pogledamo radiofonijo v večini drugih držav, koliko skrbnosti in takta je v programih njihovih oddajnih postaj. Vsa skrb in vsa propaganda imata edini namen: vzbuditi zanimanje za radio v slednji hiši njihove kulturne sfere, razširiti radio tako, da bo last vsega naroda in da bo vsak posameznik občutil svojo kulturno in nacionalno solastništvo pri tej instituciji. Dobro se zavedajo v tujini, da radio ni last samo ene skupine ljudi, da radio ni organ za propagando idej vsakokratnih najemnikov postaje. Zakaj je bilo potrebno, da smo to povedali? Zato, ker se pri nas na žalost tega sploh ne, ali pa mnogo premalo zavedamo. Pri nas je danes popolnoma drugače, kot bi moralo biti. Da nas ne bodo skušali napačno tolmačiti, povemo naravnost, da nimamo ničesar proti prenašanju cerkvene glasbe in govorov ter res pomembnih cerkvenih prireditvev katerekoli veroizpovedi. Take stvari so se prenašale tudi v časih, ko so druge Zveze vodile usodo našega radija.

V mislih imamo čisto nekaj drugega. Radio Ljubljana je o priliki otvoritve novega šolskega kompleksa v Mariboru vstavil v svoj program (30. novembra) »zanimivost«, ki je bila res svojevrstna zanimivost. Na zelo spreten način je hotel govornik odvrniti pozornost poslušalca od dejstva, da je bil ta kompleks delo nacionalnih mož v občinskem odboru (v tedanjem, ko se je delo pričelo) in da je šola oddolžitev mestne občine spominu nepozabnega Viteza in Kralja. Iz vsega poročila ni govorilo veselje, da bo naša obmejna trdnjava bogatejša za krasno in moderno kulturno žarišče, temveč hotenje prikriti zasluge ljudi, ki pripadajo nacionalni ideji. Tu se nam odkriva zanimiva paralela s predsedniškim poročilom na občnem zboru Akademsko akcije za izpopolnitev univerze, ki je tudi hotelo uspehe pripisati onim, ki o njih še ni bilo ničesar slišati, ko je bilo delo za knjižnico že v pravem tiru. Ali ne čutite, da je neokusno (milo rečeno!) izrabljati radio v take namene, ki ne morejo imeti nobenega drugega rezultata, kot odbiti od skupnega narodnega zaklada vse one, ki se ne strinjajo s politično ideologijo nekaterih gospodov, ki odločajo o programu slovenske oddajne postaje. Ali mislite, da s tako tendencioznim poročanjem pridobivate v narodu simpatije? Nič ne more razvoju in popularizaciji radiofonije bolj škodovati, kot baš zanašanje dnevne politike v program naše oddajne postaje.

Še mnogo bolj kot poročanje o novi šoli v Mariboru, pa nas je začudilo poročanje ljubljanskega radija ob priliki volitev v Akademsko Akcijo za izpopolnitev univerze. Zvečer po volitvah smo med poročili slišali tudi volilne rezultate z naše univerze. Vsi, ki smo se pri delu za te volitve udeleževali kot volilci ali opazovalci, smo bili ogorčeni nad takim načinom poročanja. Postaja se je spozabila tako daleč, da je v svoje poročilo sprejela za posamezne liste nazive, ki smo jih čitali v predvolilnih pamfletih. Mesto, da so bile liste v poročilu označene z njihovimi oficijelnimi nazivi, je vodstvo postaje (ali kdor že odloča o načinu poročanja) smatralo za oportuno, da označi listo tehnikov »listo levičarskih skupin«, strokovno listo nacionalnih akademikov z »listo Jugoslovenske nacionalne stranke« in listo neodvisnih nacionalnih akademikov z »listo Ljotičevega pokreta«. Zakaj pa niste označili listo »1940« z listo »JRZ«? Gospodje so šli v svojem svetem navdušenju nad zmago tako daleč, da so pozabili, kje je meja med dopustnim in nedopustnim. Eno, gospodje, si je treba dobro zapomniti: ljubljanski radio ni propagandni organ JRZ, temveč kulturna institucija, last vsega naroda, pa čeprav ga vodijo danes JRZ-ljudje. Vsaka stvar ima svoje meje, tudi strankarska zagrizenost jih mora imeti, prav posebno pa še tedaj, če odločamo o tako važni stvari, kot je radio.

En sam izgovor preostane upravi postaje: da so bili mistificirani. Ako so bili res mistificirani, potem so gospodje prenašali, da bi smeli še dalje voditi našo postajo; ako pa so to napravili premišljeno in namenoma, potem so si legitimacijo voditeljev tako odgovorne institucije temeljito pripravili.

MIMOGREDE

SLABI SPOMINI

»Straža v viharju« (št. 8) posveča svojo pozornost »Jadrana« in jugoslovenskemu nacionalistu g. Tonetu Klemenčiču. Smehljali smo se, ko smo to čitali, smehljali se ob misli, kaj bi rekli možakarji pri »Straži«, če bi mi pisali o »Kristusovih mladih« Vesenjaku, Bercetu itd.

ČUDNA DOGODIVSČINA

Na razstavi češkoslovaške knjige, ki je nedavno bila v Ljubljani, je na skrivnosten način zmanjkalo 21 knjig. Čudno, da je ravno teh 21 knjig bilo ocenjenih v poročilu o razstavi v akademskem glasilu »naprednih« akademikov »1551«. Še bolj čudno pa je to, da se je ravno teh 21 knjig naenkrat našlo v knjižnici avtorja tega poročila. Kaj ne, da je to čudno?